

УДК 378 + 37.026 + 378.112 + 377.04

**МОДЕРАЦІЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИМ ПРОЦЕСОМ У  
ВИЩІЙ ШКОЛІ: ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ**

**Т.Г.Постоян**

***Анотація.** У статті обґрунтовано актуальність та доцільність використання модерації як технології управління навчально-виховним процесом, що в кінцевому результаті призводить до підвищення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців.*

***Ключові слова:** професійна компетентність, вища школа, управління, навчально-виховний процес, технологія модерації.*

***Аннотация.** В статье обоснована актуальность и целесообразность использования модерации как технологии управления учебно-воспитательным процессом, что в конечном итоге приводит к повышению уровня сформированности профессиональной компетентности будущих специалистов.*

***Ключевые слова:** профессиональная компетентность, высшая школа, управление, учебно-воспитательный процесс, технология модерации.*

***Summary.** In this article was justified the relevance and usefulness of moderation, as managing technology of educational process that ultimately leads to increasing level of professional competence of future specialists.*

***Keywords:** professional competence, high school, government, educational process, technology of moderation.*

---

© Т.Г.Постоян

**Постановка проблеми та її актуальність.** Потреби сучасного суспільства висувають перед вищою професійною освітою вимогу постійного підвищення рівня підготовки фахівців та стимулюють модернізацію вітчизняної освітньої галузі, зокрема управління навчально-виховним процесом. У зв'язку з модернізацією освіти, в останні роки поширюються інтерактивні технології навчання, які спонукають студентів до самостійного пошуку знань, активізують їхню пізнавальну діяльність, розвиток мислення, формування професійних умінь та навичок.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Педагогічна технологія — комплексна інтегративна система, що містить чимало упорядкованих операцій і дій, які забезпечують педагогічне цілевизначення, змістовні, інформаційно-предметні та процесуальні аспекти, спрямовані на засвоєння систематизованих знань, набуття умінь, формування особистісних якостей учнів, що задані цілями навчання. У дослідження педагогічної технології як наукової проблеми значний внесок зробили вчені С.І.Архангельський, Ю.К.Бабанський, В.П.Беспалько, В.М.Боголюбов, А.А.Вербицький, Л.С.Виготський, В.В.Давидов, І.Я.Лернер, В.Я.Ляудіс, В.М.Монахов, А.Я.Савельєв, Н.А.Селєзньова, Н.Ф.Талізїна та інші.

**Мета статті:** обґрунтувати актуальність та доцільність використання модерації як технології управління навчально-виховним процесом, що в кінцевому результаті призводить до підвищення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців.

**Виклад основного матеріалу.** Проблема задоволення потреб суспільства в компетентних фахівцях високого рівня кваліфікації актуальна для всіх країн світу. Високі темпи розвитку світової економіки, що стрімко змінюють вимоги до випускника вищого закладу освіти, великий обсяг інформації, необхідної для засвоєння до кінця навчання, спонукають педагогів вищої школи використовувати технології інтерактивного навчання. На думку Д.Ахметова і Л.Гур'є, «зміна технології навчання має бути спрямована на переорієнтацію діяльності викладача від інформаційної до організаційної по керівництву самостійною навчально-пізнавальною, науково-дослідною та професійно-практичною діяльністю студентів» [1, с.139]. Ця переорієнтація покликана сприяти формуванню в студентів професіоналізму та професійної компетентності.

Забезпечити розвиток пізнавальних, творчих здібностей студентів, умінь самостійно конструювати власні знання, умінь орієнтуватися в інформаційному середовищі, розвиток критичного мислення, формування професійних якостей, професійної культури забезпечує ефективна, але поки що недостатньо поширена в практиці роботи вищої школи педагогічна технологія модерації.

Технологія модерації спрямована на залучення всіх, хто навчається, до обговорення теми, виконання завдань, презентації результатів самостійної роботи, модерація робить участь у навчальному процесі цікавою, мотивованою, націленою на досягнення навчальних результатів.

Використання модерації дозволяє впорядкувати протікання всіх процесів навчально-виховної діяльності, тим самим забезпечити ефективне управління ними.

Moderare – у перекладі з латинської – приводити в рівновагу, керувати, регулювати.

Як освітня технологія модерація була вперше розроблена в 60-ті - 70-ті роки минулого століття в Німеччині. Перша відома публікація з цієї проблеми належить німецьким фахівцям - «[Деї модерації]» (K. Klebert, E. Schreder, W. Straub)[3].

В основу розробки цілей, змісту, прийомів і методів модерації покладено педагогічні, психологічні та соціологічні аспекти. Студент перестає бути об'єктом навчання, займаючи активну позицію в навчально-виховному процесі.

Процес спільної навчальної праці, організований за допомогою прийомів і методів модерації, сприяє зняттю бар'єрів спілкування, створює умови для розвитку творчого мислення та прийняття нестандартних рішень, формує і розвиває навички спільної діяльності.

Досягнення ефективності та якості освітнього процесу при використанні технології модерації, отримання запланованих результатів навчання, виховання, розвитку та професійної підготовки забезпечується організацією наступних ключових процесів:

- ефективна взаємодія (інтерація) учасників групового процесу;
- упорядкований обмін інформацією (комунікація) між усіма учасниками навчально-виховного процесу;
- унаочнення ходу й результатів навчально-виховного процесу (візуалізація);
- мотивація учасників навчально-виховного процесу;
- моніторинг освітнього процесу;
- рефлексія педагога і студентів;
- аналіз діяльності учасників і оцінка результатів.

Розглянемо процеси модерації. Інтерація – це основоположний процес модерації. Без ефективної взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу немає модерації, немає і очікуваних результатів.

Для організації ефективної взаємодії студентів формуються малі групи, в яких у подальшому відбувається основна робота. У процесі спільної роботи здійснюються різні інтеракції: викладач – студент, студент – студент, викладач – мала група тощо. Принципи й методи формування груп залежать від завдань, які викладач вирішує під час певного навчального заняття, а також від індивідуальних особливостей студентів, їхньої підготовки й соціальної ролі в студентському колективі. При формуванні груп важливо розуміти, що від цього буде залежати ефективність взаємодії студентів і результативність навчально-виховного процесу.

Критерієм ефективності взаємодії студентів є здатність групи успішно діяти для досягнення поставлених цілей. Досягнення й підтримка стану співпраці в груповій роботі забезпечують якісне формування нових знань і умінь, активний розвиток соціальних та професійних умінь та навичок.

Таким чином, недостатньо просто організувати роботу в групах, зусилля й майстерність педагога мають бути спрямовані на побудову ефективної взаємодії студентів (інтеракція).

Процес комунікації забезпечує ефективні інтеракції. Метою побудови комунікативного процесу повинен стати ефективний обмін інформацією між його учасниками. Для цього необхідно забезпечити наявність якісних джерел інформації, зручні канали комунікації, умови для вільної генерації, точної передачі і сприйняття інформації всіма учасниками процесу, нейтралізація комунікативних бар'єрів і розривів комунікації та значних спотворень при передачі інформації.

На ефективність комунікативного процесу суттєво впливає зворотній зв'язок. Використання технік опитування, активного слухання сприяє побудові ефективного зворотного зв'язку й значно збагачує комунікативний процес.

Комунікація – це ще й процес прямого й непрямого впливу, що здійснюється вербальними й невербальними засобами. Поведінка педагога, його поза і жести, вираз обличчя і очей часто передають набагато більше інформації, ніж слова. Ці сигнали чітко сприймаються студентами й вбудовуються в загальну систему отриманої інформації.

Для ефективної реалізації прозорості як принципу модерації, що дозволяє педагогу й студенту бачити весь хід навчально-виховного процесу, його проміжні та підсумкові результати, необхідно здійснити ще один ключовий процес – візуалізацію.

Включення візуалізації в навчально-виховний процес дозволяє активно задіяти потужний зоровий канал отримання інформації. Оформлюючи наочно результати самостійно опрацьованого навчального матеріалу (узагальнені схеми, таблиці, рисунки), в ході навчального заняття задіюється потужний потенціал творчості. Пошук оригінальних форм відображення результатів роботи команди, реалізація в цьому процесі всіх здібностей студентів, вільне самовираження і пов'язані з цим яскраві позитивні емоції забезпечують ефективне засвоєння та надійне закріплення знань і умінь.

Презентація результатів роботи команди дозволяє всім учасникам навчально-виховного процесу ще раз звернутися до навчального матеріалу, представленого в простій і зрозумілій формі, поставити один одному запитання та взяти участь в обговоренні відповідей.

Розвиток упевненості у своїх силах і позитивного налаштування всіх учасників навчально-виховного процесу, стимулювання пізнавальної активності й творчості, розкриття та розвиток здібностей, сприяння ефективній співпраці – каталізатором цих процесів є мотивація.

Використання модерації само по собі вже призводить до підвищення мотивованості учасників навчально-виховного процесу. На це впливають декілька факторів. По-перше, визнання рівноправної ролі студента в навчально-виховному процесі, що має могутній мотиваційний потенціал. По-друге, робота в команді. Це теж потужний мотивуючий чинник. Перед кожною командою стоїть конкретна мета, від кожного, без винятку, члена команди залежить успіх у досягненні мети, ніхто не хоче бути гіршим за інших, навпаки, мотивується визнання особистого вкладу учасника в спільну працю, у досягнення спільної мети, відчуття потрібності команді. Відхилення, якщо і виникають в роботі, найчастіше коригуються самими членами команди. У результаті – значно зростає мотивація учасників навчально-виховного процесу, концентрація на освітніх цілях, розкриття й розвиток потенціалу кожного члена команди. По-третє. Позитивне налаштування педагога на підтримку самостійної роботи студентів, їхньої ініціативи, творчості, командної гри, змагання; використання різноманітних форм навчання, а також нова роль педагога (не начальника, а старшого колеги) – здійснюють потужну мотивуючу дію.

Наступний ключовий процес – моніторинг. Його проведення включає спостереження й порівняння реальних результатів кожного етапу навчального заняття із запланованим, а також формальне й неформальне фіксування ходу й результатів навчально-виховного процесу та внесення, за необхідністю, коректив у перебіг навчального заняття. У ході модерації здійснюється моніторинг двох процесів: виконання плану навчального заняття й групової динаміки. Розглянемо ці процеси.

Моніторинг освітнього процесу. Відхід від традиційної форми навчання й перехід до використання модератії, інтерактивних методів навчання може на перших кроках викликати певні труднощі стосовно дотримання графіку навчального заняття. Тому педагогу важливо моніторити не тільки зміст, а й тривалість кожного етапу навчального заняття, намагаючись дотримуватися графіку, щоб повноцінно реалізувати кожен етап модератії та забезпечити досягнення цілей всього навчального заняття.

Моніторинг групової динаміки. Будь-яка команда у своєму розвитку проходить декілька закономірних стадій. Враховуючи, що основою технології модератії є групова робота студентів, педагогу слід уважно відстежувати групову динаміку з тим, щоб у разі необхідності надавати підтримку командам або окремим студентам і вносити корективи в їхню роботу.

Завдання моніторингу групової динаміки – забезпечити плавність проходження стадій розвитку навчальної групи й досягнути стану співпраці учасників команди, підтримати їхню взаємодію, взаємодопомогу, доповнення здібностей один одного для успішного виконання спільної роботи. За умови розвиненого співробітництва учасники команди реально самі себе навчають. Важко переоцінити значення такого досвіду в професійному становленні майбутнього педагога в умовах вищої школи, адже в команді моделюються всі майбутні процеси, з якими стикатиметься випускник у фаховій діяльності.

Рефлексія – осмислення нових знань, умінь, якостей і цінностей, критичний аналіз інформації, генерація відповідей на виклики оточення, а також самооцінка себе, власної поведінки, ролі, власного внеску в процес групової роботи, коректування власної діяльності на основі цієї оцінки й потреб групи є обов'язковим атрибутом сучасної освіти.

Досягнення студентами необхідного рівня розуміння навчального матеріалу, принципів, нових відносин, критичний аналіз цінностей і прийняття моральних установок можливе за умови пропускання їх через себе, осмислення та усвідомлення. Самопізнання через отриману ззовні інформацію, активне її переопрацювання та предметний розгляд, оцінка себе і власної поведінки в різних ситуаціях – це найважливіша умова особистісного зростання й розвитку.

Технологія модератії, на відміну від традиційних методик навчання, надає широкі можливості для рефлексії. Крім проведення рефлексії в кінці навчального заняття, можливе виділення часу для неї і на інших етапах навчально-виховного процесу, якщо маємо на меті навчити студента мислити, а не просто відтворювати завчену інформацію.

Дуже важливо в процесі аналізу та оцінки, як для педагога, так і для студента, побачити результат своєї діяльності на навчальному занятті, усвідомити внесок цього результату в досягнення поставлених цілей навчання, відчутти зростання особистісних досягнень. Відчуття цього вкладу мотивує на подальші дії на подальше докладання зусиль.

**Висновки.** Професійне становлення – тривалий процес. Студент вищого навчального закладу повинен оволодіти відповідними компетенціями й бути готовим до самостійної професійної діяльності.

Модератія – це ефективна інноваційна технологія, яка дозволяє значно підвищити результативність і якість професійної підготовки. Ефективність модератії визначається тим, що прийоми, методи й форми організації пізнавальної практики спрямовані на активізацію аналітичної та рефлексивної діяльності студентів, розвиток дослідницьких і проєктувальних умінь, комунікативних здібностей та навичок роботи в команді.

**Перспективи подальшого дослідження** вбачаємо у вивченні специфіки використання технології модератії в управлінні науково-дослідницькою діяльністю студентів.

#### **Література**

1. Ахметова Д. Преподаватель вуза и инновационные технологии / Д.Ахметова, Л.Гурье // Высшее образование в России. – № 4. – 2001. – С. 138-144.
2. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. Инструментарий профессионального обучения / В.П.Беспалько. – М.,1995. - 336 с
3. Лавриненко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абриси. / Н.М. Лавриненко — К.: ВІРА ІНСАЙТ, 2000. – 443с.
4. Деркач А.А., Зазыкин В.Г., Маркова А.К. Психология развития профессионала. — М.: РАГС, 2000. – 326 с.
5. Деркач А.А., Кузьмина Н.В. Акмеология: пути достижения вершин профессионализма. — М.: РАУ, 1993. – 248с.
6. Маркова А.К. Психология профессионализма. – М., 1996. . – 257с.
7. Постоян Т.Г. Освітні технології: навч. посібн. / Т. Г. Постоян. — Одеса: Вид.Букаєв В.В., 2014. . – 204 с.
8. Пехота О.М. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / За ред. О.М. Пехоти – К.: А.С.К., 2002. – 255с.
9. Шамова, Т. И. Управление образовательными системами: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений/ Т.М. Давыденко, Г.Н. Шибанова; под ред. Т.И. Шамоной. – М.: Академия, 2005. . – 384 с.